

SIYASAL PARTİLER

Siyasi Parti

Siyasi iktidarı ele geçirmek ya da en azından ona ortak olmak amacıyla örgütlenmiş insan topluluklarına siyasi parti denir.

Siyasi partileri öteki toplumsal örgütlerden ayıran en önemli farklar:

- Amaç (siyasi iktidarı ele geçirmek)
- Çalışma yöntemi

Siyasi Partiler ilk olarak 19. yüzyılın ortalarında ABD ve İngiltere'de görülmüştür. Bunun nedeni de; oy hakkının ilk olarak bu ülkelerde kitlelere yayılmaya başlamasıdır.

**Servet, vergi vermek gibi belirli ölçütlere dayanan oy hakkı, ABD'nin Newyork eyaletinde 1827'de, İngiltere'de 1832 yılında genişletildi.

İlk siyasi parti 1795-1800 yıllarında ABD'de Cumhuriyetçi Parti, İngiltere'de ise 1877'de kurulan Liberal Federasyondur.

2. Dünya savaşından sonra siyasi partiler demokrasi hayatının vazgeçilmez unsuru olmuştur.

SİYASİ PARTİLERİN GÖREVLERİ?

- Halkın toplum sorunları karşısında bilinçlenmesini,
- kamuoyunun oluşmasını,
- toplumdaki gelen istek, dilek ve beklentilerin siyasi kararların alındığı merkezlere iletilmesini sağlamaktır.

SIYASİ PARTİLERİN BÜNYESİ

Siyasi partilerde en önemli unsur insandır. İnsanlar siyasi partilerin örgüt yapıları içinde değişik görevlerde ve konumlarda bulunurlar.

Siyasi Partiler ile ilgilenen insanlar 4 ana kümede toplanır. Bunlar;

- 1.Yöneticiler (Liderler)
- 2.Profesyonel Politikacılar
- 3.Militanlar
- 4.Sempatizanlar

1.YÖNETİCİLER(LİDERLER)

Siyasi partilerin en tepe noktasındadırlar.

Bazı siyasi partiler liderin kişiliği ve gücüyle yaşar. Bu partilerin ömürleri liderin ömrü kadardır.

- Parti Genel Başkanları ve yardımcıları
- Sekreter ve yardımcıları
- İl başkanları bu gruba girmektedir.

2.PROFESYONEL POLİTİKACILAR

Bu insanlar, partiye ideolojik nedenlerden çok, kendisinin ve çevresinin özel çıkarları için girerler.

Toplumun çıkarı için çalışmadıklarından, bu siyasetçiler kolayca parti değiştirebilirler. (manevra kabiliyeti)

3. MİLİTANLAR

Parti içinde aktif görev alırlar, parti toplantılarına sürekli katılırlar ve yeni üyeler kazandırmak için parti propagandası yaparlar.

1-Parti için özel hayatını feda eden ve partinin verdiği görevi tehlikeli olsa bile yapabilecek derecede partiye bağlı olanlara **partizan** denir.

2-Parti için özel hayatını feda etmeden çalışanlara da **propagandacı** denir.

Militanlar çoğunlukla komünist ve faşist partilerde görülür.

4. SEMPATİZANLAR

Partiye üye olup aidat ödeyen, partiye ilgi duyan, parti toplantılarına sürekli ya da zaman zaman katılan, partiye oy veren kişilerdir.

Örgütsel Yapılarına Göre Siyasi Parti Tipleri

1. KADRO PARTİLERİ

- Siyasi Partilerin ilk örnekleridir. Parlamento gruplarının hizipleşme sonucunda parlamento dışında örgütlenmeleri sonucu oluşmuştur.
- Günümüzde Avrupa'daki muhafazakar, liberal, sağ radikal partiler bu parti tipine örnektir.

ÖZELLİKLERİ

- 1) Temel birimi *komite*dir. Komiteye herkes üye olamaz. Şöhreti, parası olan ya da belli statüdeki insanlar alınır. Amaç komitedeki üyelerin çevresindeki insanların oylarının kazanılmasıdır.
- 2) Komitelerin üye sayıları azdır, çünkü üyelerin niteliğine önem verilir.
- 3) Parti disiplini zayıftır, parlamenterler parti örgütünden bağımsız hareket edebilirler.

2. KİTLE (YIĞIN) PARTİLERİ

Kitle Partileri kitlelerin oy hakkına kavuşarak siyaset sahnesine çıkmaları sonucu ortaya çıkmıştır.

- Toplumculuk akımı kitle partilerinin oluşmasında etkili olmuştur.
- Üye çoğunluğu ne kadar fazla ise oy potansiyeli o kadar fazladır.
- Üyelerin niteliği değil, niceliği önemlidir.

a) Sosyalist Parti

- Kitle Partilerinin ilk örnekleridir. (İngiliz İşçi Partisi)

Sosyalist Partiler, toplumculuk akımının etkisiyle ve işçi kitesinin burjuva partileriyle (Kadro Partisi) ekonomik yönden yarışabilmek için aralarında oluşturdukları dayanışma sonucu ortaya çıkmıştır.

- Sosyalist Partinin örgüt yapısında temel birim *kol*'dur.
- Sosyalist Partinin temel birimleri olan kollar, meslekler, cinsiyet ve yaş gruplarına göre örgütlenebilirler.(Kadın kolları, gençlik kolları gibi...)
- Sosyalist Partilerde parti örgütünün parlamento grupları üzerindeki etkisi "Kadro Parti"lerinden fazladır.
- Kitle partileri, ekonomik ve toplumsal güçlerini kitlelerden alırlar.

b) Komünist Partiler

- Kitle Partilerinin 2. örneğidir.
- Komünist Partiler Sosyalist Partiden daha disiplinli ve merkeziyetçidir.
- Sosyalist Partilerden amaç, dünya görüşü ve çalışma yöntemleri açısından ayrılır.
- Komünist Partiler, kendi üyelerinin yanında, tüm halkı da eğitmeyi amaçlar.
- Komünist Partide parti ideolojisi ve bu ideolojinin topluma yayılması her şeyden önemlidir.

ÖZELLİKLERİ

- Komünist Partide örgütlenme biçimi *hücre*'dir.
- Hücreler diğer örgütlenmelerden farklı olarak işletmeler (fabrikalar, atölyeler, okullar vb toplumsal kurumlar) düzeyinde örgütlenmiştir.
- Komünist Partide üye sayısının önemi yoktur. Herkes üye olamamaktadır.

c) Faşist Partiler

- İlk Faşist Parti örnekleri 20.yy'ın ilk yıllarında İspanya, Almanya, Portekiz ve İtalya'da görülmektedir.
- Faşist Partinin en büyük özelliği liderin eleştirilmez ve tartışılmaz olmasıdır.
- Faşist Parti devleti her şeyin üstünde tutar.
“Vatandaş hiçbir şey, devlet her şeydir”
“Devlet vatandaş için değil, vatandaş devlet içindir.”

- Parti ideolojisine göre, lider tartışmasız ve eleştirilmeyen yüce bir varlık olduğundan, emir ve talimatlarına kayıtsız şartsız uymak tüm vatandaşların görevidir.
- Faşist Partilerin liderlerinin (Portekiz'de Salazar, İtalya'da Mussolini, Almanya'da Hitler, İspanya'da Franco) ortak yönleri, belli bir ulusun ya da ırkın üstünlüğüne dayalı bir egemenlik kurma amacıdır.

ÖZELLİKLERİ

Faşist Partiler, askeri teknik ve disiplinle örgütlenirler.
Örgüt üyelerine “*milis*” denir.

MİLİS: Liderin emirlerini gözünü kırpmadan her türlü tehlikeyi göze alarak yerine getiren kişidir. Bu kişiler askeri disiplin ve eğitim almışlardır.

Örneğin: 1919 Mussolini İtalya’ında “Kara Gömlekliler”

Hitler Almanya’ında “SS” (Schutz Stoffel), “Koruma kıtaları” ve GESTAPO adı verilen gizli polis teşkilatı

PARTİ SİSTEMLERİ

Sosyo-ekonomik, kültürel ve politik gelişmeler sonucu oluşmuşlardır.

1-Tek Partili Siyasal Sistemler

- a) Totaliter tek parti sistemi
- b) Otoriter tek parti sistemi
- c) Hegemonya partisi
- d) Hakim parti

2-İki Partili Siyasal Sistemler

3-Çok Partili Siyasal Sistemler

Tek Partili Siyasal Sistemler

- En önemli örneklerini Faşist ve Komünist Partiler oluşturur.
- 1) **Totaliter tek parti sisteminde**, zorlayıcı bir ideoloji vardır. Toplumun tümünü kavrayan bir parti dışında öteki ideolojilerin gelişmesine ve yayılmasına izin verilmez.

2) Otoriter tek parti sistemi: Belirgin bir ideolojisi yoktur. Korku, baskı ve kuvvete dayanan zorlayıcı bir otorite vardır. Liderin partisi dışında ikinci bir partiye izin verilmez.

Salazar, Hitler, Franco, Mussolini dönemlerinin belirgin özelliğidir.

3) **Hegemonya Partisi:** Görünürde birden çok siyasi parti vardır. Ancak bu partiler, iktidar partisinin iktidara gelmesine yardımcı olmakla görevlidir.

4) **Hakim Parti:** Birden çok siyasi parti olmasına ve seçimlere katılmasına rağmen, sürekli aynı parti seçimi kazanır ve iktidarda kalır.

İki Partili Siyasal Sistemler

Tipik örnekleri ABD ve İngiltere'dir.

Bu ülkelerde iktidar iki büyük çoğunluğa sahiptir. Diğer küçük partiler büyük iki partiye yaklaşamadıkları için iktidar olamamaktadırlar.

** ABD'de Cumhuriyetçi Parti ve Demokrat Parti, İngiltere'de İşçi Partisi ve Muhafazakar Parti gibi.

Çok Partili Siyasal Sistemler

Siyasi Partilerin oluşumu hiçbir şekilde sınırlandırılmaz ve siyasi partilerin parlamentodaki organları arasında büyük oransızlıklar yoktur.

İkiden fazla parti birbirlerine yakın oranda parlamentoda temsilci bulundurur.
Örneğin, İtalya, Belçika, Fransa ve Türkiye.

- Kasım 2017 tarihi itibarıyla 93 parti etkin durumda bulunmaktadır.
- Etkin olmak, siyasi düşüncelerini ortaya koymaya devam eden ve olağan toplantılarını yapan parti anlamındadır.
- Bunun yanında bu partilerin seçime girebilmesi için yasalara göre, 41 ilde örgütlenmesi gerekmektedir.

Yararlanılan Kaynaklar

- Ali Öztekin, Siyaset Bilimine Giriş. Siyasal Kitabevi.
- Münci Kapani, Politika Bilimine Giriş, Bilgi Yayınevi.